

ОСНОВИ ПЕДІАТРІЇ РОЗВИТКУ

Підручник

За редакцією
проф. І. О. Мітюряєвої-Корнійко

Львів
Видавництво «Магнолія 2006»
2026

*Рекомендовано Вченою радою
Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
МОЗ України як підручник для здобувачів вищої медичної освіти
(протокол № 6 від 17 грудня 2025 року)*

- О 72 **Основи педіатрії розвитку** : підручник для здобувачів вищої освіти мед. навч. закладів IV рівня акредитації / проф. Мітюряєва-Корнійко І. О., проф. Клименко Т. М., проф. Чуриліна А. В., д.мед.н. Платонова А. Г., доц. Клець Т. Д., доц. Терлецький Р. В., доц. Романенко С. Ю., доц. Салтикова Г. В., доц. Качалова О. С., доц. Корнієнко А. Б., ас. Довгодько В. В. / За ред. проф. І. О. Мітюряєвої-Корнійко – Львів: Видавництво «Магнолія 2006», 2026. – 680 с.; іл.

ISBN 978-617-574-349-2

У підручнику вперше надана концепція цілісного підходу до оцінки стану здорової дитини за віковими періодами: її фізичного, гендерного та нейророзвитку, вищих психічних функцій, спортивних можливостей, інтелектуальної діяльності, соціально-емоційних навичок, лідерських якостей з їх впливом на виникнення психосоматичної патології.

Кожний розділ включає детальний розгляд динаміки фізіологічних характеристик за віком, методику дослідження та семіотику захворювань і порушень розвитку, сучасні підходи відповідних елементів догляду за дітьми. Представлена історія становлення педіатрії України з останніми інноваціями в організації системи охорони дитячого здоров'я; вперше введена пропедевтика дитячої сомнології; в додатках наведені затверджені міжнародні та вітчизняні шкали оцінки нормативів для дітей різного віку. Описано концепції нейророзмаїття та профілактично-реабілітаційній стратегії стимуляції нейропластичності, які можуть використовуватися на різних ланках надання ефективної медичної допомоги дітям в Україні.

Підручник відповідає вимогам освітніх професійних програм за спеціальностями: «Педіатрія», «Медицина», «Фізична та реабілітаційна медицина», «Медична психологія», ін., призначений для студентів-бакалаврів та магістрів вищих медичних закладів освіти, викладачів, інтернів, педіатрів, лікарів загальної практики, фізичної та реабілітаційної медицини, різних спеціальностей, медичних сестер, психологів, педагогів, вихователів, логопедів, батьків.

УДК 616-053.2

Рецензенти:

Антипкін Ю. Г. – д.мед.н., професор, академік НАМН України, Генеральний директор ДУ «Всеукраїнський центр материнства та дитинства НАМН України», Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України; президент Асоціації педіатрів України;

Колоскова О. К. – д.мед.н., професорка, завідувачка кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб закладу вищої освіти «Буковинський державний медичний університет»;

Сміян О. І. – д.мед.н., професор, завідувач кафедри педіатрії Навчально-наукового медичного інституту Сумського державного університету, Заслужений лікар України.

Thomas Erler (Томас Ерлер, Німеччина) – професор, д-р мед. габілітований, лікар-спеціаліст із педіатрії та підліткової медицини, спеціаліст із неонатології та сомнології, медичний директор відділення педіатричної медицини Клініки Вестбрандербургу, м. Потсдам, колишній декан медичного факультету та університетський професор клінічної медицини та педіатрії Health and Medical University Potsdam (HMU), колишній медичний директор Клініки Вестбрандербургу в м.Потсдам та Клініки Карла Тіма в м.Котбус, почесний професор Потсдамського університету та Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, заступник голови комісії з етики Лікарської палати Бранденбурга.

ЗМІСТ

Список аббревіатур	4
Авторський колектив	14
Передмова	16

Розділ 1. Історія педіатрії в Україні:

шлях від минулого у майбутнє

*(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко, за участі
доц. Р. В. Терлецького, доц. А. Б. Корнієнка)*

1.1. Історія розвитку педіатрії в Україні	19
1.2. Алгоритм сучасної організації, підпорядкування та функціонування структур педіатричної служби України	52

Розділ 2. Педіатричне поняття про «здоров'я дитини» в родині та суспільстві

(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко)

2.1. Поняття «здоров'я»	59
2.1. Соціальний інтелект успішної людини у суспільстві: сучасні виклики виховання здорової дитини	61
2.3. Валеологія	63

Розділ 3. Періоди дитячого віку

(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко)

3.1. Віковий розподіл процесу дозрівання дитини	69
3.2. Основи догляду на різних вікових етапах	79

Розділ 4. Новонароджена дитина

*(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко, проф. Т. М. Клименко,
доц. Т. Д. Клець, доц. О. С. Качалова, доц. С. Ю. Романенко,
доц. Р. В. Терлецький)*

4.1. Характеристика періоду новонародженості, основні поняття неонатології	109
4.2. Принципи організації перинатальної допомоги та партнерських пологів	119

4.3. Первинний туалет новонародженої дитини та 10 кроків системи «теплого ланцюжка»	124
4.4. Особливості методики обстеження новонародженого. Показники загрозливих станів	129
4.5. Фізіологічні та межові стани доношеного новонародженого з особливостями догляду.....	139
4.6. Передчасно народжена дитина: порівняння анатоμο-фізіологічних особливостей органів та систем з доношеним, метод виходжування «мати-кенгуру».....	153
4.7. Відмінності патології у періоді новонародженості	160
4.8. Лабораторно-інструментальна діагностика, диспансерне спостереження та особливості гігієнічного догляду за новонародженими.....	172

Розділ 5. Фізичний розвиток дитини

<i>(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко, проф. А. Г. Платонова)</i>	183
5.1. Основні закономірності фізичного розвитку дитини в онтогенезі.....	184
5.2. Анатоμο-фізіологічні передумови фізичного розвитку	185
5.3. Орієнтовні розрахунки показників фізичного розвитку у дітей за віком	187
5.4. Пропорції тіла та динаміка змін показників фізичного розвитку дитини.....	190
5.5. Методика антропометрії у дітей	193
5.6. Особливості оцінки фізичного розвитку новонароджених ..	201
5.7. Методологія оцінки показників фізичного розвитку дітей та підлітків	206
5.8. Оцінка гармонійності фізичного розвитку	218
5.9. Семіотика порушень фізичного розвитку	232
5.10. Тенденції змін фізичного розвитку дітей України в порівняльно-історичному аспекті	242

Розділ 6. Гендерний розвиток дітей

<i>(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко, проф. А. В. Чуриліна, В. В. Довгодько, доц. Г. В. Салтикова)</i>	250
6.1. Поняття «стать» з погляду анатомії, ембріології та генетики	250
6.2. Етапи формування, диференціації статі та психосексуального розвитку дитини.....	253
6.3. Методика оцінки стану статевого розвитку.....	263

6.4. Загальна семіотика відхилень статевого розвитку	269
6.5. Розлади статевої ідентифікації: гендерна дисфорія, трансгендерність	277
6.6. Гігієнічні та медичні аспекти догляду за дітьми різної статі та віку	283
6.7. Гігієна статевих стосунків підлітків та молоді: безпечний секс, сучасна контрацепція	295

Розділ 7. Нормативні основи фізичного виховання дітей різного віку

(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко, доц. С. Ю. Романенко)

7.1. Значення та принципи фізичного виховання дітей	303
7.2. Анатомо-фізіологічні особливості дитячого віку, які зумовлюють стратегію фізичного виховання.....	314
7.3. Методика оцінки фізичного стану дитини для визначення груп з фізкультури та допуску до спортивних змагань	321
7.4. Семіотика порушень фізичного стану дитини під час спортивних занять	330
7.5. Сучасні уявлення про загартовування дітей	336

Розділ 8. Пропедевтика дитячої сомнології

(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко,

за участі доц. С. Ю. Романенко)

8.1. Сучасні уявлення про анатомо-фізіологічні основи сну.....	349
<i>Міжнародні рекомендації щодо норм тривалості сну</i> <i>дітей різного віку</i>	350
<i>Фізіологічна архітектура сну.....</i>	352
<i>Механізми регуляції сну.....</i>	357
<i>Анатомічні структури та нейронні мережі головного мозку,</i> <i>які виконують контроль циклів сон і неспання</i>	361
<i>Функції сну для життєдіяльності людини</i>	365
8.2. Анатомо-фізіологічні особливості сну у дітей за віком	365
8.3. Загальні вікові особливості сну у дітей	369
<i>Онтогенез сну дитини у періоді внутрішньоутробного</i> <i>розвитку</i>	371
<i>Особливості сну в періоді новонародженості</i>	372
<i>Відмінності сну у ранньому дитячому віці (1–3 роки).....</i>	378
<i>Характеристика сну дітей у періоді дошкільного віку</i> <i>(3–5 років).....</i>	380

Особливості сну в періоді молодшого шкільного віку (6–12 років).....	382
Характеристика сну у періоді статевого дозрівання (пубертатному, підлітковому: 12–18 років).....	383
Сновидіння дітей різного віку та їх роль у розвитку дитини	386
8.4. Рекомендації підтримки «оптимального сну» з урахуванням вікових особливостей.....	389
Рекомендації організації здорового сну дітей грудного віку (0–12 місяців).....	397
Рекомендації організації здорового сну дітей раннього віку (0–3 років).....	402
Фактори, які впливають на формування «оптимального» сну дітей після 3 років	405
Рекомендації організації здорового сну дітей раннього та молодшого шкільного віку (3–12 років)	407
Рекомендації організації здорового сну дітей підліткового віку (12–18 років)	410
8.5. Методика оцінки сну у дітей	412
Опитувальники про сон для батьків та дітей	421
Щоденники сну	422
8.6. Загальна семіотика порушень сну дітей.....	431
8.7. Вікові особливості найчастіших порушень сну дітей та їх семіотика	442
8.8. Семіотика захворювань у дітей.....	446
Синдром недостатнього сну (МКХ-10 : G47.0, Z72.8).....	446
Обструктивне апное уві сні (МКХ10:G47.3).....	450
Синдром раптової дитячої смерті (SIDS, МКХ10:R95)	452

Розділ 9. Нейропсихічний розвиток дитини

(проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко, за участі доц. Т. Д. Клець,
доц. С. Ю. Романенко).....

9.1. Фізіологія та оцінка сенсомоторного розвитку плода та дитини 1-го року життя	459
9.2. Показники та шкали оцінки нейророзвитку дітей від 1 до 18 років, загальна семіотика порушень	482
Оцінка нейророзвитку дітей.....	482
Інструментальні методики дослідження	493
Загальна семіотика порушень нейророзвитку	493

9.3. Психосоматична єдність організму дитини.....	497
9.4. Вікові етапи розвитку вищих психічних функцій дитини....	505
9.5. Стадії мовленнєвого розвитку дитини за віком та методика його оцінки	520
9.6. Семіотика порушень мовленнєвого розвитку у дітей.....	531
<i>Загальна семіотика мовленнєвих порушень у дітей</i>	<i>531</i>
<i>Семіотика основних захворювань</i>	<i>538</i>
9.7. Періоди формування соціально-емоційного інтелекту, методи виявлення його порушень	542
<i>Формування соціально-емоційного інтелекту</i>	<i>542</i>
<i>Концепція нейророзмаїття</i>	<i>562</i>
9.8. Складові методики дослідження порушень психічної сфери у дітей та їх семіотика.....	564
<i>Клінічна методика дослідження психічної сфери.....</i>	<i>564</i>
<i>Семіотика порушень психічної сфери у дітей.....</i>	<i>571</i>
9.10. Профілактична стратегія оптимального нейророзвитку дітей та реабілітаційні методи стимуляції нейропластичності	576
<i>Профілактика нейроповедінкових розладів</i>	<i>576</i>
<i>Основні методи стимуляції нейропластичності</i>	<i>583</i>
<i>Профілактика сенсорних порушень через вплив на харчову поведінку</i>	<i>586</i>

ДОДАТКИ

Додаток до Розділу 1	598
<i>Алгоритм дій лікаря-педіатра проведення дистанційного консультування в умовах пандемії Covid-19 (2019–2021 рр.)</i>	
Додаток до розділу 2	601
<i>Елементи догляду: пентада здоров'я дитини</i>	
Додаток до розділу 4	607
<i>Методологія оцінки гестаційного віку новонародженої дитини за шкалою Баллард</i>	
Додаток до розділу 5	611
1. Стандарти ВООЗ фізичного розвитку за віком	611
2. Оцінювання показників фізичного розвитку	

(за наказом МОЗ України №1590 від 13.09.2024).....	619
Додаток до розділу 8.....	616
Міжнародні валідовані шкали-опитувальники	
оцінки стану сну дітей	
1. Пітсбурзький індекс якості сну (PSQI – Pittsburgh Sleep Quality Index)	616
2. Шкала денної сонливості Енворта (Epworth Sleepiness Scale for children and adolescents (ESS-CHAD)	
3. Валідований опитувальник для батьків дітей (The Sleep Disturbance Scale for Children (SDSC)).....	
4. Валідований опитувальник для батьків дітей (Child Sleep Habbits Questionnaire (Owens, Spirito &McGuinn, 2000)).....	
Додаток до розділу 9.....	626
Шкали оцінки нейророзвитку дитини	
1. Метод Войти	626
2. Шкала поведінки немовлят (NBAS) за Т. Б. Бразелтоном	629
3. Мюнхенська функціональна діагностика розвитку дитини віком до 3 років (МФДР)	630
4. Тест-карта оцінки фізичного та нервово-психічного розвитку дитини на 2–3-му році життя.....	642
5. Неврологічна шкала оцінки розвитку дітей віком до 1,5 року / ХАММЕРСМІТ	649
6. Скринінгова оцінка передмовного розвитку дітей 1-го року життя	661
7. Скринінгова оцінка мовного розвитку дітей у віці 2–5 років.....	663
8. Схема логопедичного обстеження дитини від 0 до 3 років	665
9. Психолого-педагогічна діагностика.....	667
10. Індивідуальна карта педагогічного обстеження дитини.....	675
11. Тести для дослідження інтелекту та інших когнітивних функцій.....	676
12. Методики тренування дрібної моторики пальців рук для дітей від 8–12 міс. до 6 років.....	677

Список абревіатур

АКТГ	–	адренокортикотропний гормон
АМГ	–	антимюллерів гормон
АФО	–	анатомо-фізіологічні особливості
АШТР	–	асиметричний шийно-тонічний рефлекс
БАК	–	біоакустична корекція (БАК)
ВВС	–	вроджені вади серця
ВРІТ	–	відділення реанімації та інтенсивної терапії
ВСО	–	вторинні статеві ознаки
ВШК	–	внутрішньошлуночкові крововиливи
ГАМК	–	гамма-аміномасляна кислота
ГВ	–	гестаційний вік
ГД	–	ендерна дисфорія (ГД)
ГУ	–	гіпоксично-ішемічне ураження
ГР	–	гормон росту
ДВЗ	–	дисеміноване внутрішньосудинне згортання
ДІ	–	довірчий інтервал
ДМТ	–	дефіцит маси тіла
ЕМГ	–	електроміограма
ЕНМГ	–	електронейроміографія
ЕОГ	–	електроокулограма
ЖЄЛ	–	життєва ємність легенів
ЖІ	–	життєвий індекс
ЗПРР	–	затримка психомовленевого розвитку
ЗСО	–	зовнішні статеві ознаки
ІКТ	–	інформаційно-комунікативні технології
ІМТ	–	індекс маси тіла
ІПСШ	–	інфекції, які передаються статевим шляхом
ІФР-1	–	інсуліноподібний фактор росту-1
КЛС	–	аналіз кислотно-лужного стану крові
КОК	–	комбіновані оральні контрацептиви
МДПРК	–	мультидисциплінарна педіатрична реабілітаційна команда

МРІ	–	масо-ростовий індекс
МТ	–	маса тіла
МФДР	–	Мюнхенська функціональна діагностика психомоторного розвитку
НЕК	–	некротичний ентероколіт
НСГ	–	нейросонографія
ОГК	–	обхват грудної клітки
ОМЦ	–	оваріо-менструальний цикл
ОТ	–	окружність талії
ОЦК	–	об'єм циркулюючої крові
ПЖК	–	підшкірно-жирова клітковина
ПК	–	прокальцитонін
ПСГ	–	полісомнографія
ПТГМ	–	пологова травма головного мозку
ПТСР	–	посттравматичний стресовий розлад
РАС	–	розлад аутистичного спектра
РГ-ГР	–	рилізінг-гормон гормону росту
РДУГ	–	розлад з дефіцитом уваги та гіперактивністю
РПГА	–	реакція пасивної гемаглютинації
РСВ	–	респіраторно-синцитіальний вірус
СВ	–	середньоквадратичне відхилення
СДР	–	синдром дихальних розладів
СДУГ	–	синдром дефіциту уваги та гіперактивності
СПРК	–	синдром періодичних рухів кінцівок
СРБ	–	С-реактивний білок
СРДС	–	синдромом раптової дитячої смерті
ССЗ	–	серцево-судинні захворювання
СТГ	–	соматотропний гормон
СЧВ	–	системний червоний вовчак
ТГ	–	термін гестації
ТсБ	–	транскутанна білірубінометрія
фМРТ	–	функціональної магнітно-резонансної томографії
ФПС	–	фаза повільного сну
ФР	–	фізичний розвиток
ФСГ	–	фолікулостимулювальний гормон
ШТР	–	шийно-тонічний рефлекс
ЮРА	–	ювенільний ревматоїдний артрит

ABA- терапія	– <i>Applied Behavior Analysis</i> Прикладний аналіз поведінки
AIMS	– <i>Alberta Infant Motor Scale</i> Шкала моторного розвитку немовлят Альберта
ARFID	– розлад харчової поведінки
ASD	– <i>Autism spectrum disorder</i>
PAC	– розлад аутистичного спектра
BDNF	– нейротрофічний фактор мозку
BFM	– маса жирової тканини
CRI	– <i>Cardiac Risk Index</i> – індекс ризику ССЗ
DR	– дорсальне ядро
ELSPAC	– <i>European Longitudinal Study of Pregnancy and Childhood</i> – Європейське лонгітюдне дослідження вагітності та дитинства
FtM	– <i>female-to-male</i> – «трансчоловік», транссексуальний чи трансгендерний чоловік
FTP	– <i>Fridman tongue position</i> Положення язика за Фрідманом
HINE	– <i>Hammersmith Infant Neurological Examination</i> Шкала Хаммерсміт для неврологічної оцінки немовлят віком від 3 до 24 місяців
HP	– <i>Helicobacter pylori</i> – гелікобактер пілорі
ICSD	– <i>International Classification for Sleep Disorders</i> Міжнародна класифікація розладів сну
LCHAD	– дефіцит довголанцюгової гідроксил-Ко-А-дегідрогенази
LDT	– латеродорсальне ядро
LMC	– Міжнародна програма фізичного виховання та оздоровлення
MCAD	– дефіцит середньоланцюгової ацил-КоА-дегідрогенази
MDI	– індекс ментального розвитку
MtF	– <i>male-to-female</i> – «трансжінка», транссексуальна чи трансгендерна жінка
MVPA	– рухова активність помірної та високої інтенсивності
NBAS	– <i>Neonatal Behavioral Assessment Scale</i> Метод Бразелтона – шкала оцінки поведінки новонароджених
NES	– <i>Night Eating Syndrome</i> – синдром нічної їжі

NSMDA	–	Neurological, Sensory, Motor, Developmental Assessment Шкала неврологічного, сенсорного, моторного, розвиткового оцінювання
PDI	–	індекс психомоторного розвитку
PECS-терапія	–	Picture Exchange Communication System Комунікація за допомогою обміну картинками
RLS	–	Restless Legs Syndrom – синдром неспокійних ніг
SCID	–	тяжкий комбінований імунodefіцит
SCN	–	супрахіазматичне ядро
SIDS	–	синдром раптової дитячої смерті
VLCAD	–	дефіцит дуже довголанцюгової ацил-КоА-дегідрогенази
WHtR	–	Waist-to-Height Ratio – співвідношення обхвату талії до зросту

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Мітюряєва-Корнійко Інга – головний редактор, лікар-педіатр, лікар фізичної та реабілітаційної медицини, д. мед. н., професорка, завідувачка кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, Заслужений лікар України, віце-президент Асоціації педіатрів України, м. Київ;

Довгодько Вікторія – лікар – дитячий ендокринолог, головний позаштатний дитячий ендокринолог м. Києва (2002–2018), дитячої і дорослої мережі (2018–2019), асистент кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, м. Київ;

Качалова Ольга – лікар-педіатр, лікар-неонатолог, к. мед. н., доцент кафедри педіатрії Приватного вищого навчального закладу Київського медичного університету, м. Київ;

Клець Тетяна – лікар-педіатр, лікар фізичної та реабілітаційної медицини, к. мед. н., доцент кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, м. Київ;

Клименко Тетяна – лікар-неонатолог, д. мед. н., професорка, завідувачка кафедри педіатрії №3 та неонатології Харківського національного медичного університету, Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Національної премії України ім. Бориса Патона, м. Харків;

Корнієнко Анатолій – лікар-педіатр, к. мед. н., доцент кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, м. Київ;

Платонова Аліна – лікар-гігієніст, епідеміолог, д. мед. н., старший науковий співробітник, завідувачка лабораторії безпеки життєдіяльності дитячого населення ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМН України», м. Київ;

Романенко Світлана – лікар-педіатр, к. мед. н., доцент кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, м. Київ;

Салтикова Галина – лікар-педіатр, лікар – дитячій гастроентеролог, к. мед. н., доцент кафедри педіатрії, акушерства і гінекології ННЦ «Інститут біології та медицини» КНУ імені Т. Шевченка, Заслужений лікар України, м. Київ;

Терлецький Роман – лікар-педіатр, к.мед.н., доцент кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, м. Київ;

Чуриліна Аліна – лікар-педіатр, д. мед. н., професорка кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, м. Київ.

ПЕРЕДМОВА

За останні 20–30 років активний розвиток наук, як-от психофізіологія, генетична психологія, біопсихологія, нейроанатомія, нейрофізіологія, нейробиологія, нейрохімія, психіатрія, неврологія, психотерапія, нейропсихологія, психофармакологія та інших, відкриває нові закономірності психосоматичної та біосоціальної сутності людини. У всесвітній медичній практиці дедалі частіше виділяють спеціалізацію лікарів (педіатри розвитку – *behavioral pediatrics*), які займаються медичними аспектами поведінкових розладів та навчальних проблем у дітей. З одного боку, це нововведення демонструє визнану значущість впливу нейроповедінкових розладів на загальний стан здоров'я дитини, а з другого – дає змогу спеціалістам досягти через вирішення соматичних порушень (наприклад, гастроентерологічних, ендокринологічних, імунологічних тощо) ефективної корекції соціальної адаптації. На нашу думку подібним способом клінічного мислення повинні користуватись всі лікарі, психологи та педагоги, що працюють з дітьми.

Як пише відомий американський нейробиолог Р. Сапольскі: «не можна говорити, що поведінка є результатом відповідного гену, відповідного гормону чи відповідної дитячої травми, тому що одне пояснення автоматично вказує й на всі інші». До схожих висновків дійшли психологи та соціологи у ХХІ ст. Без об'єднання їхніх знань з медико-біологічними неможливо розібратися в актуальних наукових та практичних питаннях: як здійснюється трансформація фізичних та інтелектуальних задатків дитини у таланти, здібності, розумові, аналітичні механізми різної діяльності, фізичне здоров'я, що далі визначає її успіх у суспільстві? **Цілісний погляд** на проблеми дитини повинен бути в арсеналі кожного спеціаліста, який працює з дітьми.

Зростання останнім часом показників розповсюдженості нейроповедінкових розладів та психосоматичних захворювань у

дітей України та інших країн пов'язано не тільки з покращенням діагностики та обліку, а й зі справжнім збільшенням захворюваності через масований вплив патологічних факторів зовнішнього середовища (насамперед інфекційних, техногенних, соціально-політичних тощо), що призводить до формування довготривалих патологічних процесів: мутагенезу, тератогенезу, алергізації, аутоіmunізації, зниження імунного захисту та стресостійкості, невротизації тощо.

Впровадження сучасних високоточних методів спостереження та обстеження дітей з пренатального до юнацького віку супроводжується змінами критеріїв оцінки фізіологічних показників соматичного, фізичного та психічного здоров'я, що призводить до затвердження нових класифікацій, підходів визначення порушень та захворювань, необхідних для своєчасного їх запобігання. Все вищесказане стало стимулом для авторів підручника переосмислити, розширити, кардинально переопрацювати та впровадити нові теми на фоні ретельного збереження базових знань традиційної вікової психофізіології дитинства, викладанням якої для майбутніх педіатрів автори займались близько 40 років свого професійного життя.

Так, у підручнику вперше представлені розділи з таких питань: гендерний розвиток дитини; нормативні основи її фізичного виховання; пропедевтика дитячої сомнології; вікові етапи розвитку вищих психічних функцій та всіх типів інтелектуальної діяльності, соціально-емоційних навичок та лідерських якостей з їх впливом на соматичний стан здоров'я дитини; концепції нейророзмаїття та методів стимуляції нейропластичності; історичні тенденції та перспективні прогнози аспектів майбутнього розвитку дітей. У додатках зібрані сучасні, валідизовані, міжнародно визнані шкали для всебічної оцінки фізіологічних показників у дітей за віком в порівнянні з дорослими.

Висвітлені найсучасніші методики клініко-інструментальної оцінки показників всебічного розвитку дитини, виявлення патології, описані елементи догляду, сімейно-центровані та мультидисциплінарні підходи профілактичної та реабілітаційної допомоги при межових порушеннях й важких органічних захворюван-

нях із залученням, окрім медиків, батьків, психологів, логопедів, педагогів та соціальних працівників.

Висловлюємо глибоку вдячність за підтримку у виданні підручника Гарнозі Ярославу Сергійовичу та Центру відновної терапії «New Life», високо цінуємо їх внесок у поширення знань з освітньо-наукового напрямку про становлення здорової дитини.

Сподіваємося, що представлені у підручнику матеріали відповідають основним практичним запитам спеціалістів, вихователів, батьків та допоможуть усвідомити головне: тільки у стані радості, безпеки й всебічного здоров'я дитина здатна стати щасливою та досягти успіху у своєму житті, приносити радість близьким людям та користь рідній країні.

Проф. І. О. Мітюряєва-Корнійко

Наукове видання

ОСНОВИ ПЕДІАТРІЇ РОЗВИТКУ

Підручник

За редакцією
проф. І. О. Мітюряєвої-Корнійко

Підп. до друку 10.08.2026 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура PT Serif. Умовн. друк. арк. 40,68.

Видавництво «Магнолія 2006»
м. Львів-53, 79053, Україна, тел.: +38 (050) 370-19-57

e-mail: magnol06@ukr.net
<https://magnolia.lviv.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Надруковано в друкарні видавця Марченко Т. В.